

มาตรการทางกฎหมายในการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการสงเคราะห์ และเฝ้าระวังการกระทำผิดซ้ำ

วรนาฏ เสวกวัง¹ อัครกร ไชยพงษ์² นพดล ทัดระเบียบ³

Voranart Sawaekwang, Akkakorn Chaiyapong and Nopphardol Tadrabiab

^{1,2,3} คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

E-mail: 65052537106@student.sru.ac.th *Corresponding author

Article History

Received; 30-11-2024; Revised;
19-06-2026; Accepted; 19-06-2026
<https://doi.org/10.14456/issc.2026.32>

คำสำคัญ:

การกระทำผิดซ้ำ; ความผิดเกี่ยวกับเพศ;
การมีส่วนร่วมของประชาชน

บทคัดย่อ

บทนำ: ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้
ความรุนแรง จึงมีการตราพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำใน
ความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ใช้บังคับ แต่กฎหมายไม่เปิด
โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และยังไม่มีการ
การสงเคราะห์ภายหลังปล่อย อันเป็นการออกแบบกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับทฤษฎี
การแก้ไขฟื้นฟูโดยรัฐร่วมกับชุมชนที่ใช้ในสากล **วัตถุประสงค์ของการวิจัย:** เพื่อศึกษา
และวิเคราะห์ข้อจำกัดและอุปสรรคทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ **ระเบียบวิธีวิจัย:** การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วย
การศึกษาเอกสาร และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบพรรณนาความ **ผลการวิจัย:** พบว่า
ทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูโดยรัฐร่วมกับชุมชน จัดวางรูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ
ผ่านมาตรการคุมขัง ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติการแก้ไขฟื้นฟู มิติการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ
และมิติการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย โดยในทุกมิติจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วน
ร่วม ซึ่งสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรได้นำไปปรับใช้ในการออกแบบกฎหมาย
ทำให้มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำมีประสิทธิภาพสูง **สรุป:** งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า พระ
ราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้
ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของการป้องกันการ
การกระทำผิดซ้ำและการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย ด้วยการเปิดโอกาสและสนับสนุน
ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามรูปแบบทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูโดยรัฐร่วมกับชุมชน

LEGAL MEASURES FOR COMMUNITY PARTICIPATION IN POST-RELEASE ASSISTANCE AND RECIDIVISM PREVENTION

Keywords:

Recidivism; Sexual offenses; Public participation

ABSTRACT

Introduction: Thailand has long faced the challenge of recidivism among individuals convicted of sexual and violent offences. To address this issue, the Prevention of Reoffending in Sexual and Violent Offences Act B.E. 2565 (2022) was enacted and implemented. Nevertheless, the Act fails to incorporate mechanisms for meaningful community participation in recidivism prevention and lacks adequate post-release support measures for offenders reintegrating into society. This legislative framework therefore departs from the internationally accepted rehabilitation model, which advocates a collaborative approach between the State and the community in promoting offender rehabilitation, social reintegration, and the sustainable prevention of reoffending. **Objective:** This study aims to examine and analyze the legal obstacles and institutional limitations in promoting community participation in the prevention of recidivism among sexual and violent offenders. **Method:** This study used qualitative research methods by studying documents and analyzing the data through descriptive content analysis. **Results:** According to the State–Community Rehabilitation Theory, the prevention of recidivism should be structured around three interconnected dimensions: offender rehabilitation, recidivism prevention, and post-release support and reintegration. Community participation constitutes a fundamental element across all three dimensions, as it facilitates offenders’ successful reintegration into society and contributes to sustainable crime prevention. This theoretical approach has been adopted in the legislative and correctional frameworks of the United States and the United Kingdom, resulting in more effective mechanisms for reducing reoffending and promoting public safety. **Conclusion:** The findings of this study suggest that the Prevention of Reoffending in Sexual and Violent Offences Act B.E. 2565 (2022) should be revised to strengthen its provisions concerning recidivism prevention and post-release support. In particular, the legislation should establish mechanisms that encourage and facilitate meaningful community participation, consistent with the State–Community Rehabilitation Theory. Such an approach would foster cooperation between governmental agencies and local communities, thereby enhancing the effectiveness of offender rehabilitation, social reintegration, and the long-term prevention of reoffending.

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาอาชญากรรมที่ค่อนข้างสูง สะท้อนข้อเท็จจริงจากปริมาณผู้ต้องขังในสังกัดของกรมราชทัณฑ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนสูงถึง 262,319 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2566) จำแนกเป็นกลุ่มฐานความผิดที่มีผู้กระทำความผิดซ้ำ ดังนี้ กลุ่มความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ร้อยละ 65.87 กลุ่มความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ร้อยละ 13.42 กลุ่มความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ร้อยละ 6.37 และกลุ่มความผิดเกี่ยวกับเพศ ร้อยละ 2.28 (Department of Corrections, 2023)^[5] ทั้งนี้ ในมิติดัชนีชี้วัดอาชญากรรม ของ “Global Organized Crime Index” ซึ่งว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 56 จากจำนวน 193 ประเทศ มีสัดส่วนคะแนนดัชนีชี้วัดอาชญากรรม อยู่ที่ 5.77 คะแนน (Global Organized Crime Index, 2021)^[7]

สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศนั้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 ได้ปรากฏคดีสะเทือนขวัญอันมีลักษณะของการกระทำที่โหดร้าย กล่าวคือ คดีนายแหบ (นายอนุวัฒน์ ผลจะโปะ) อายุ 24 ปี ได้ก่อคดีอาชญากรรมฆ่าข่มขืนเด็กหญิงวัย 9 ขวบ ทั้งที่เพิ่งพ้นโทษในคดีกระทำชำเราเด็กออกมาเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ของปีเดียวกัน

ปัญหาการกระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมที่รุนแรงและโหดร้ายนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากในห้วงเวลานั้น (ก่อนปี พ.ศ. 2565) ไม่มีมาตรการทางกฎหมายใช้บังคับแก่กรณี ในปี พ.ศ. 2563 กระทรวงยุติธรรมในฐานะหน่วยงานผู้รับผิดชอบได้กำหนดเป็นนโยบายเฝ้าระวังและติดตามการก่ออาชญากรรม (ซ้ำ) ของผู้ที่พ้นโทษ จึงจัดตั้งศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Safety Observation Ad hoc Center, Ministry of Justice : JSOC) ขึ้น ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 25/2563 ลงวันที่ 29 มกราคม 2563 มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มผู้พ้นโทษที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ การกำกับติดตามผู้พ้นโทษที่มีความเสี่ยงจะกระทำความผิดซ้ำไปอีกระยะเวลาหนึ่ง แต่การกำกับติดตามจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้พ้นโทษให้ความยินยอมให้กำกับติดตาม กระทรวงยุติธรรมนำเอามาตรการนี้มาใช้แก่ผู้พ้นโทษที่เคยกระทำความผิดในคดีที่มีความรุนแรงต่อเพศ ต่อร่างกาย และชีวิตที่มีพฤติการณ์คดีที่มีลักษณะรุนแรง แต่ทว่ามาตรการดังกล่าวนี้ไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายจึงขาดประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหาการกระทำผิดซ้ำอย่างเป็นระบบ

ด้วยปัจจัยปัญหาทางกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2565 จึงมีการตราพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดที่เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 กฎหมายฉบับนี้ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงได้กระทำความผิดซ้ำ ไว้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่หนึ่ง มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นการใช้มาตรการทางการแพทย์ (มาตรา 19 วรรคสอง) ระดับที่สอง มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ โดยศาลจะมีคำสั่งกำหนดมาตรการเฝ้าระวังนักโทษตามที่พนักงานอัยการร้องขอ อาทิ ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดห้ามเข้าเขตที่กำหนด หรือให้พักอาศัยในสถานที่กำหนด (มาตรา 22) เป็นต้น ระดับที่สาม มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ (มาตรา 28) และระดับที่สี่ มาตรการคุมขังฉุกเฉิน เพื่อใช้ในกรณีที่มีเหตุควรเชื่อว่าผู้ถูกเฝ้าระวังจะกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ (มาตรา 37)

อย่างไรก็ดี ในมิติของมาตรการเฝ้าระวังผู้กระทำความผิดภายหลังพ้นโทษ กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไว้ในมาตรา 22 แต่ไม่ปรากฏมาตรการในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งรวมไปถึงมาตรการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย คงมีเพียงการกำหนดความรับผิดชอบให้แก่กรมคุมประพฤติในฐานะเป็นเจ้าภาพสำคัญในการดำเนินพันธกิจเพียงเท่านั้น ซึ่งการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูและการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษนี้ ปรากฏข้อสนับสุนนอยู่ในทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูโดยรัฐร่วมกับชุมชน โดยจัดวางรูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำผ่านมาตรการคั่นนานใน 3 มิติ ได้แก่ มิติการแก้ไขฟื้นฟู มิติการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และมิติการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย โดยในทุกมิติจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหลักการของทฤษฎีดังกล่าวนี้ ถูกถ่ายทอดไว้ในข้อกำหนดแมนเดลลา (Mandela Rule) ข้อที่ 90 ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “หน้าที่ของสังคมไม่ได้ยุติลงเฉพาะเมื่อมีการปล่อยตัวผู้ต้องขัง แล้วเท่านั้น โดยควรมีหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่สามารถช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ให้ได้รับ

การดูแลภายหลังการปล่อยตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อลดความผิดซ้ำของสังคมที่มีต่อพวกเขาและเพื่อให้การฟื้นฟูทางสังคมแก่พวกเขาต่อไป” (Department of Corrections, 2020)^[4] รวมถึงข้อกำหนดโตเกียว (Tokyo Rule) ก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์การบังคับใช้ไว้ในเจตนารมณ์ที่ว่า “มาตรฐานฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ในการบริหารจัดการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดูแลผู้กระทำผิดพร้อม ๆ กับการส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม (ข้อที่ 1 (1.2))” (Department of Probation, n.d.)^[6] ด้วยเหตุนี้ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและการป้องกันการกระทำผิดซ้ำจึงมีอาจะกระทำแต่ฝ่ายรัฐเพียงลำพังได้ แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดังกล่าวนี้ด้วย จึงจะถือว่าเป็นการบูรณาการป้องกันการกระทำผิดซ้ำอย่างครอบคลุมทุกมิติ ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดที่เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ยังมีได้กำหนดบทบัญญัติให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย จึงเป็นความเหมาะสมที่จะทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้เพื่อพัฒนากฎหมายต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อุปสรรคและข้อจำกัดทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดที่เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

3. การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการทำผิดซ้ำ การแก้ไขฟื้นฟู และการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

คำว่า “การกระทำผิดซ้ำ” ในภาษาอังกฤษมีคำที่บ่งชี้ถึงความหมายในนัยยะดังกล่าวหลายคำ อาทิ คำว่า “Recidivism” คำนี้เป็นคำที่นิยมใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับคำเรียก ที่ใช้ในประเทศสหราชอาณาจักร จะนิยมใช้ในอีกคำหนึ่ง คือ “Reoffending” (Maltz, 2001)^[8] โดยที่มาของคำว่า “Recidivism” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินจากคำว่า “Recidere” โดยมีที่มาจากกรีกเพิ่มเติมคำว่า “re” เข้าไปข้างหน้าคำกริยา “cidere” ที่มีความหมายว่า ต่ำลง ลดลง หรือน้อยลง จนนำไปสู่การเกิดเป็นคำว่า “Recidere” ที่แปลว่า การถอยหลังกลับ ด้วยเหตุนี้ คำว่า “Recidivism” จึงมีความหมายตรงตัวว่าการถอยหลังกลับ (to fall back) ซึ่งมักจะใช้ในความหมายเปรียบเทียบของการถอยหลังกลับสู่ลักษณะนิสัยที่ไม่ดี (into bad habits) หรือกลับสู่ลักษณะนิสัยดั้งเดิม (into old habits) โดยมักใช้กับบริบทของอาชญากรรม หรือการกระทำผิดกฎหมายอาญาโดยเฉพาะ (Sirivattana Seetasit, 2015^[17]; Black’s Law Dictionary, 2004)^[3] ให้ความหมายของการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) ไว้ว่า เป็นแนวโน้มในการหวนกลับไปมีนิสัยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือกิจกรรมอาชญากรรม นอกจากนี้ Black’s Law Dictionary (2004^[3]) ยังได้ให้ความหมายของผู้กระทำผิดซ้ำไว้ หมายความว่า บุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญามาแล้วหลายครั้ง หรือผู้กระทำผิดอีก (Repeat offender) ซึ่งหมายความรวมถึง ผู้กระทำผิดติดเป็นนิสัย (Habitual Offender / Habitual Criminal) และผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นวิถีชีวิต (Career criminal) สำหรับในความเห็นทางวิชาการนั้น Maltz (2001)^[8] อธิบายความหมายของผู้กระทำผิดซ้ำ ไว้ว่า “ผู้กระทำผิดซ้ำ” หมายถึง ผู้ที่ภายหลังจากถูกปล่อยตัวออกจากการควบคุมภายใต้กระบวนการยุติธรรมอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมของตนเองได้โดยบุคคลดังกล่าวถอยหลังกลับไป หรือหวนกลับคืนไปมีรูปแบบพฤติกรรมรูปแบบเดิม ดังเช่น ก่อนหน้าที่บุคคลดังกล่าวจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และในที่สุดหวนกลับไปกระทำความผิดอาญาซ้ำอีก

สำหรับความหมายของการแก้ไขฟื้นฟู กรมคุมประพฤติอธิบายความหมายขึ้นว่า “การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ปรับปรุงเจตคติ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโดยปกติสุข ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยพนักงานคุมประพฤติจะคอยดูแล สอดส่อง ช่วยเหลือด้วยวิธีการ

ต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ และศาสตร์สาขาอื่น ๆ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติให้เป็นไปในทางที่พึงปรารถนา (2) เพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิต และ (3) เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกคุมความประพฤติกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

ในส่วนของการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ในทางอาชญาวิทยาจะเรียกในอีกคำหนึ่งว่า “การสงเคราะห์ภายหลังปล่อย” ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษในคำว่า “After – Care Services” โดยในครั้งการประชุมสหประชาชาติครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขผู้กระทำผิด ณ กรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร เมื่อปี ค.ศ. 1960 ได้มีการให้คำจำกัดความ “การสงเคราะห์ภายหลังปล่อย” หมายถึง การให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน และให้ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุ จิตใจ อาชีพ การช่วยเหลือในสิ่งที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐาน เสื้อผ้า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การรักษาพยาบาล ตลอดจนการจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งการให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องความต้องการทางด้านสภาวะอารมณ์ของผู้พ้นโทษ การจัดหางานให้ทำ การให้คำแนะนำปรึกษา และการให้ความเป็นเพื่อนเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ (Barry, 1963)^[12] เป็นต้น สำหรับความเห็นของนักวิชาการของประเทศไทย Phanphat (2017)^[9] ให้ความเห็นในทางนิติศาสตร์ว่าการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้กระทำผิดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้สามารถดำรงชีวิตในอนาคตได้โดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยวิธีการควบคุมดูแลสอดส่องผู้กระทำผิดหลังจากพ้นโทษหรือระหว่างการคุมประพฤติก็ยังยังให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจให้คำแนะนำปรึกษาและให้ความเป็นเพื่อนกับผู้กระทำผิดเพื่อให้เขาไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก Lertpanichpun (2018)^[15] อธิบายนิยามของ คำว่า “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ” ไว้ว่า สงเคราะห์ผู้พ้นโทษ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านคำแนะนำเกี่ยวกับการปรับตัว ปัญหาทางกฎหมาย การจัดหาอาชีพ เงินทุนการประกอบอาชีพ ตลอดจนที่พักอาศัย ข้าวครว รวมถึงบริการต่าง ๆ สำหรับ ผู้พ้นโทษ เป็นต้น จากการอธิบายความหมายข้างต้นนี้ สามารถกล่าวสรุปความหมายของการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย ได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในส่วนของกฎหมายบังคับโทษ เพื่อใช้ในการดูแลคุณภาพชีวิตด้วยการจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้พ้นโทษ ทั้งที่เป็นทรัพย์สิน และไม่ทรัพย์สิน และรวมถึงการให้โอกาสในการมีอาชีพเพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อลดทอนโอกาสที่จะให้ผู้พ้นโทษรายนั้นหวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

อนึ่ง ในส่วนของประเภทของการสงเคราะห์และการดูแลผู้พ้นโทษนั้น สามารถจำแนกออกไปเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (1) การสงเคราะห์แบบไม่บังคับ (Voluntary After – Care) เป็นการจัดให้โดยไม่บังคับ กล่าวคือ ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือการร้องขอของผู้พ้นโทษเอง โดยให้แก่ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างไม่มีเงื่อนไขบังคับ ทั้งนี้ การสงเคราะห์ในรูปแบบนี้จะใช้กับกรณีผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเมื่อครบกำหนดการรับโทษตามคำพิพากษาของศาล (Discharged Offender) และกรณีผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเนื่องจากได้รับพระราชทานอภัยโทษเป็นสำคัญ (2) การสงเคราะห์แบบบังคับ (Compulsory After – Care) การสงเคราะห์ประเภทนี้ เป็นการสงเคราะห์ที่มีได้เกิดขึ้นจากความต้องการ หรือการร้องขอของผู้พ้นโทษ กล่าวได้อีกนัยว่า เป็นการสงเคราะห์แบบมีเงื่อนไขบังคับให้แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว โดยการสงเคราะห์ในรูปแบบบังคับนี้ ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาลโดยได้รับการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก เป็นต้น ดังนั้นแล้วการสงเคราะห์ในรูปแบบบังคับจึงเป็นการสงเคราะห์โดยการติดตามดูแลผู้พ้นโทษ หรือที่เรียกว่า การคุมประพฤตินั่นเอง

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

การบริหารงานยุติธรรมในระบบสากลได้เกิดคตินิยมกระแสใหม่ กล่าวคือ เกิดการนำเอานโยบายยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาบังคับใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการ (Formal Justice) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่กล่าวนี้ มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมระหว่างผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย ชุมชน และฝ่ายรัฐ เพื่อให้การยุติข้อพิพาทในทางคดีเป็นไปได้โดยอาศัยเวทีการเจรจาพูดคุย

และแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายและหรือสังคมอย่างได้สัดส่วน โดยไม่จำเป็นต้องนำมูลความคตินั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเป็นทางการ (Chaipong, 2022)^[1] อันเป็นปัญหาที่นำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “ปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ” (Over Criminalization) ที่เป็นผลมาจากการกำหนดให้การกระทำต่าง ๆ เป็นความผิดอาญามากจนเกินความจำเป็น Thephatsadin Na Ayutthaya (2018)^[16] มีข้อสังเกตว่า ในทางวิชาการ คำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม” นี้ ต้องดำรงอยู่บนพื้นฐาน “ความสมัครใจ” เป็นประการสำคัญ หลักการที่กล่าวนี้ “Yadav” ได้อธิบายขยายความถึงนัยความหมายของ คำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ในบริบท การแยกองค์ประกอบ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้นต้องมีการเข้าร่วม 4 ประเด็น Boonsit (2019)^[2] ดังต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนโครงการ (3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และ (4) การมีส่วนร่วมในการรับรองผลประโยชน์จากการดำเนินการนั้น

ในส่วนของการจัดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น “International Association for Public Participation” ได้จัดแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 5 ระดับ Sriruang (2016)^[10] ดังนี้ ระดับที่หนึ่งการให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะถือเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ระดับที่สอง การรับฟังความคิดเห็น ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ ระดับที่สาม การเกี่ยวข้อง ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน จะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ ระดับที่สี่ ความร่วมมือถือเป็นการให้กลุ่มประชาชนรวมไปถึงผู้แทนภาคสาธารณะ ได้มีส่วนร่วมในลักษณะเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และระดับที่ห้า การเสริมอำนาจแก่ประชาชน ถือเป็น ขั้นยกระดับและให้บทบาทแก่ภาคประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะ เป็นต้น

มาตรการกฎหมายในการป้องกันการทำผิดซ้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในต่างประเทศ

1) สหรัฐอเมริกา มีการใช้มาตรการคุมประพฤติเพื่อการสอดส่องดูแลผู้กระทำผิดหลังจากได้รับการปล่อยตัว (Supervised Release) ปรากฏมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่

(1) มาตรการการคุมประพฤติภายหลังการปล่อยตัว

ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา (The United States Code) ได้รับรองกระบวนการที่เรียกว่า “การคุมประพฤติผู้กระทำผิดภายหลังการได้รับการปล่อยตัว” จะนำมาใช้กับความผิดในระดับรุนแรง คือ Felony “Class A Class B” หรือความผิดในชั้นรุนแรงอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ การคุมประพฤติผู้กระทำผิดภายหลังการได้รับการปล่อยตัว หมายความว่า ผู้ได้รับการปล่อยตัวจะต้องรับโทษครบตามกำหนดระยะเวลาที่ศาลพิพากษาไว้แล้ว โดยไม่ถือว่าการคุมประพฤติในระยะเวลาภายหลังการได้รับการปล่อยตัวเป็นการแทนที่โทษจำคุกในคำพิพากษา หากผู้ถูกคุมประพฤติกระทำการฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติในช่วงระยะเวลาของการควบคุมตามที่ศาลกำหนดขึ้น ศาลย่อมมีอำนาจนำตัวกลับมารับส่วนโทษและเงื่อนไขตามคำพิพากษาได้เสมอ มีข้อสังเกตว่า จำเลยที่ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับเพศประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา มาตรา 4042 (ซี) (4) กำหนดให้จะต้องรายงานข้อมูลว่าจะอาศัยอยู่ที่ใด และหากมีการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย จะต้องรายงานต่อพนักงานคุมประพฤติที่มีหน้าที่ในการควบคุมสอดส่องจำเลย และจำเลยจะต้องขึ้นทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศในมลรัฐที่ตนอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การพักผ่อนอาศัยในวันหยุด หรือสถานที่ศึกษาต่อ และจำเลยจะต้องยื่นตัวอย่างรหัสพันธุกรรมของจำเลย (DNA Sample) ตามข้อกำหนดของสำนักงานคุมประพฤติสหรัฐอเมริกา (The United States Probation Office) ไว้ด้วย (Sinthunava, n.d.)^[13]

(2) มาตรการลงทะเบียนผู้กระทำความผิดในคดีทางเพศ

มาตรการลงทะเบียนผู้กระทำความผิดในคดีทางเพศถูกนำมาใช้ในมลรัฐแคลิฟอร์เนียเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1947 จนกระทั่งมีการตื่นตัวให้มีการลงทะเบียนผู้กระทำความผิดทางเพศอย่างกว้างขวางและเข้มแข็งขึ้นในปี ค.ศ. 1990 เมื่อเกิดกรณีเด็กหญิงเมแกน แคนคา เป็นเหยื่อจากการถูกข่มขืน และถูกฆาตกรรม โดยเหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นจากผู้กระทำความผิดซ้ำทางเพศที่เคยต้องโทษในคดีความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์มาแล้ว ซึ่งอาศัยอยู่บ้านฝั่งตรงข้ามของบ้านเหยื่อจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้สาธารณชนเรียกร้องให้มีการใช้ระบบลงทะเบียนผู้กระทำความผิดทางเพศในทางแพร่หลายสภาองค์กรส จิงตรา “รัฐบัญญัติเมแกน ค.ศ. 1996” ขึ้นใช้บังคับ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1996 ระบบลงทะเบียนผู้กระทำความผิดในคดีทางเพศ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอาชญากรรมจากผู้กระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นซ้ำทั้งยังมุ่งหมายให้ระบบดังกล่าวเป็นเครื่องมือเสริมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักการบังคับใช้กฎหมาย และเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน (Nakpong et al., 2020)^[11] ตัวอย่างเช่น ระบบ The Dru Sjodin National Sex Offender Registry ที่บังคับใช้ในสมัยประธานาธิบดี จอร์จ ดับเบิลยู บุช (George Walker Bush) ตามกฎหมาย Dru’s Law กล่าวคือ เป็นมาตรการกฎหมายที่กำหนดให้มีระบบฐานข้อมูลผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ เรียกชื่อระบบว่า “The Dru Sjodin National Sex Offender Public Website (NSOPW)” ระบบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่สาธารณชนผ่านเว็บไซต์ของรัฐบาลกลางว่าผู้กระทำความผิด คดีทางเพศ มีถิ่นฐานที่อยู่ใด โดยปราศจากเรื่องของเขตอำนาจแห่งมลรัฐ โดยเว็บไซต์ดังกล่าวจะถูกประสานงานระหว่างระบบของเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นที่มีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในมลรัฐนั้นและรัฐบาลกลาง

นอกจากนี้ ภายใต้กฎหมาย Wetterling Act 1994 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นจากกรณีลักพาตัวและฆาตกรรมผู้เยาว์ชื่อ “Jacob Erwin Wetterling” ในปี ค.ศ. 1989 กฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดในข้อหาก่ออาชญากรรมต่อเด็กหรือความผิดเกี่ยวกับเพศ กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกลงทะเบียนในระบบเป็นเวลา 10 ปี โดยอาศัยการเฝ้าระวังและสอดส่อง เมื่อมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวหรือข้อกำหนดใด ๆ แก่ผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศ หรืออาชญากรรมที่นิยมใช้ความรุนแรงทางเพศ หากผู้ใดไม่ปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้นและยังคงกระทำความผิดซ้ำ จะถูกกำหนดให้ต้องมีการลงทะเบียนอยู่ในฐานข้อมูลในระบบไปตลอดชีวิต ในส่วนของการยืนยันที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศ กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศเหล่านั้นที่จะต้องเข้ามารายงานและยืนยันข้อมูลของตนให้เป็นปัจจุบันภายใน 10 วัน หากปรากฏการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย และต้องยืนยันข้อมูลถิ่นที่อยู่ในทุกรอบปีตามที่กฎหมายกำหนด

(3) มาตรการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

มาตรการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษปรากฏอยู่ในรัฐบัญญัติว่าด้วยการให้โอกาส ค.ศ. 2007 (Second Chance Act 2007) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 2007 มุ่งให้การช่วยเหลือผู้พ้นโทษในช่วงระยะเวลา 1 ปีแรกของการปล่อยตัว โดยจะมุ่งเน้น “การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ” มีได้มุ่งเน้น “การเฝ้าระวังผู้พ้นโทษ” โดยจะได้รับการดูแลเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่ยังถูกคุมขังและเตรียมที่จะปล่อย ระยะที่ 2 เป็นช่วงที่ได้รับการปล่อยและระยะที่ 3 เป็นช่วงที่ผู้พ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนสังคม ปรากฏแนวทางเพื่อการคุ้มครองและสงเคราะห์ผู้พ้นโทษตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น (1) การดำเนินโครงการกลับคืนสู่สังคม (มาตรา 101) (2) การสนับสนุนเงินทุนสำหรับองค์กรเอกชน (มาตรา 211 และมาตรา 111) (3) งานบำบัดยาเสพติดโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน (มาตรา 113) (4) เงินทุนเพื่อการประเมินและส่งเสริมการศึกษาในเรือนจำและสถานพินิจเด็กและเยาวชน (มาตรา 114) (5) การให้ทุนอบรมวิชาชีพด้านเทคโนโลยี (มาตรา 115) เป็นต้น มีข้อสังเกตว่า รัฐบัญญัติว่าด้วยการให้โอกาส ค.ศ. 2007 จัดตั้ง “ศูนย์ส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งชาติ (the National Re-entry Resource Center : NRRC)” โดยอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของสำนักงานให้ความช่วยเหลือด้านความยุติธรรม (Bureau of Justice Assistance) กระทรวงยุติธรรม (มาตรา 201 (m)) รับผิดชอบด้านการศึกษา การอบรม การช่วยเหลือแก่มลรัฐ เขตปกครอง รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (NGO) และรวมไปถึงหน่วยงานราชทัณฑ์ซึ่งทำงานด้านการปล่อยนักโทษคืนสู่สังคม

2) สหราชอาณาจักร กำหนดมาตรการกฎหมายเพื่อการกำกับติดตามผู้พ้นโทษที่เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง ด้วย 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการแจ้งประวัติอาชญากรรมเมื่อสมัครงาน และมาตรการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

(1) มาตรการแจ้งประวัติอาชญากรรมเมื่อสมัครงาน เป็นมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยนำพาเอาภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมด้วยมาตรการการจ้างงาน (โอกาสการมีงานทำของผู้กระทำผิด) มาตรการที่กล่าวนี้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ค.ศ. 1974 ในรายละเอียดของมาตรการแจ้งประวัติอาชญากรรมในการสมัครงาน กฎหมายกำหนดกรอบระยะเวลาบังคับให้ต้องแจ้งประวัติอาชญากรรมเมื่อสมัครงาน ได้แก่ (1) กรณีถูกจำคุกเกิน 4 ปี ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิดเสมอ (2) กรณีถูกจำคุกตั้งแต่ 2 ปีครึ่ง แต่ไม่เกิน 4 ปี หากถูกจำคุกในขณะอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อพ้นกำหนด 3 ปี 6 เดือน ไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด แต่หากถูกจำคุกในขณะอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เมื่อพ้นกำหนด 7 ปีไปแล้ว จึงจะไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด (3) กรณีถูกจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน แต่ไม่ถึง 2 ปีครึ่ง หากถูกจำคุกในขณะอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อพ้นกำหนด 2 ปี ไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด แต่หากถูกจำคุกในขณะอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เมื่อพ้นกำหนด 4 ปีไปแล้ว จึงจะไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด (4) กรณีถูกจำคุกไม่ถึง 6 เดือน หากถูกจำคุกในขณะอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อพ้นกำหนด 18 เดือน ไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด แต่หากถูกจำคุกในขณะอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เมื่อพ้นกำหนด 2 ปีไปแล้ว จึงจะไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด (5) กรณีถูกบังคับโทษปรับ หรือการบริการสังคม หากถูกจำคุกในขณะอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อพ้นกำหนด 6 เดือน ไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด แต่หากถูกจำคุกในขณะอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เมื่อพ้นกำหนด 1 ปีไปแล้ว จึงจะไม่ต้องเปิดเผยประวัติการกระทำผิด

(2) มาตรการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

พระราชบัญญัติว่าด้วยการดูแลช่วยเหลือ ค.ศ. 2014 (The Care Act 2014) กำหนดให้มีการจัดตั้ง “องค์กรช่วยเหลือและบริหารจัดการผู้กระทำผิดแห่งชาติ (The National Offender Management Service (NOMS))” ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานราชทัณฑ์ หน่วยงานคุมประพฤติ หน่วยงานด้านสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลและสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษในระยะแรก โดยมาตรา 76 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้พ้นโทษ (อายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป) ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตน โดยมีต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นมาจากท้องถิ่นใด สำหรับมาตรการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยการอุดหนุนงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ จากรัฐบาล นับเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ใช้บังคับในสหราชอาณาจักร กล่าวคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) มาตรา 48 บี (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 43) ค.ศ. 1966) ได้กำหนดให้รัฐมนตรีกิจการราชทัณฑ์ สามารถจัดสรรงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาให้แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือผู้พ้นโทษตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดได้ อาทิ องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) เป็นต้น หรือสามารถกำหนดให้จัดแบ่งงบประมาณรายได้ ในสัดส่วนร้อยละ 5-7 ของกรมคุมประพฤติ (Probation Service) กระจายไปให้หน่วยงานอิสระ เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำผิดในชุมชนต่าง ๆ ได้ ซึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน องค์กรเอกชนที่นับว่ามีบทบาทในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษอยู่เป็นอย่างมากในสหราชอาณาจักร ได้แก่ สมาคมช่วยเหลือดูแลผู้กระทำผิดแห่งชาติ หรือเรียกชื่อย่อว่า “NACRO” (National Association for the Care and Resettlement of Offenders) มีมาตรการการดูแล 6 มาตรการ Pincharoen (2021)^[14] ได้แก่ (1) ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ (2) การให้ที่พักอาศัยชั่วคราวโดยที่พักนั้นอาจจะอยู่ในรูปแบบของบ้านพักหรือบ้านกึ่งวิถี (3) การให้บริการการรักษาพยาบาล (4) การให้ความช่วยเหลือในด้านเครื่องนุ่งห่ม (5) การให้การฝึกวิชาชีพ หรือให้เข้ารับการศึกษ และ (6) การให้ความช่วยเหลือในการจัดหางาน ด้วยการติดต่อประสานสำนักงานจัดหางานของรัฐ หรือกรมแรงงาน เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้ประกอบอาชีพและมีรายได้ในการดำรงชีวิต

มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดที่เกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565

1) การกำหนดฐานความผิดที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายมุ่งเน้นความผิดเกี่ยวกับเพศและความผิดเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงซึ่งกำหนดขึ้นในประมวลกฎหมายอาญาเป็นการเฉพาะเท่านั้น ปรากฏทั้งสิ้น 13 ฐานความผิด ประกอบด้วย (1) ความผิดตามมาตรา 276 คือ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (2) ความผิดตามมาตรา 277 คือ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราเด็กที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ไม่ว่าเด็คนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม (3) ความผิดตามมาตรา 278 คือ ความผิดฐานทำอนาจารบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (4) ความผิดตามมาตรา 279 คือ ความผิดฐานทำอนาจารบุคคลอายุไม่เกิน 15 ปี (5) ความผิดตามมาตรา 280 คือ ความผิดฐานอนาจารและทำให้บุคคลนั้นได้รับอันตรายสาหัส (6) ความผิดตามมาตรา 283 ทวิ คือ ความผิดฐานพาบุคคลอายุ 15-18 ปี ไปเพื่อการอนาจาร (7) ความผิดตามมาตรา 284 คือ ความผิดฐานพาบุคคลไปเพื่อการอนาจาร (8) ความผิดตามมาตรา 288 คือ ความผิดฐานฆ่าคนตาย (9) ความผิดตามมาตรา 289 คือ ความผิดอันเป็นเหตุฉกรรจ์ของความผิดตามมาตรา 288 ซึ่งทำให้ได้ต้องรับโทษหนักขึ้น (10) ความผิดตามมาตรา 290 คือ ความผิดฐานเจตนาทำร้ายจนถึงแก่ความตาย (11) ความผิดตามมาตรา 297 คือ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัส (12) ความผิดตามมาตรา 298 คือ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายสาหัสแต่กระทำในลักษณะพฤติการณ์ของมาตรา 289 และ (13) ความผิดตามมาตรา 313 คือ ความผิดฐานจับผู้อื่นเพื่อเรียกค่าไถ่

2) มาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับผู้พ้นโทษในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ กำหนดไว้ในมาตรา 22 ในลักษณะเป็นทางเลือกไว้ให้ศาล ประกอบด้วยมาตรการทั้งสิ้น 13 มาตรการ ได้แก่ (1) ห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิด (2) ห้ามทำกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด (3) ห้ามเข้าเขตกำหนด (4) ห้ามออกนอกประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล (5) ห้ามก่อให้เกิดอันตรายต่อละแวกชุมชนที่ตนพักอาศัย (6) ให้พักอาศัยในสถานที่ที่กำหนด (7) ให้พักอาศัยในสถานบำบัดที่กำหนด หรือให้ไปอยู่ภายใต้การดูแลในสถานบำบัดภายใต้การดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งได้รับการรับรองโดยกระทรวงสาธารณสุขตามที่ศาลเห็นสมควร (8) ให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน หรือผู้ดูแลสถานที่พักอาศัยหรือสถานบำบัด (9) ให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ หรือได้รับการเยี่ยมจากพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติ หรือเจ้าหน้าที่อื่นตามระยะเวลาที่กำหนด (10) ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ หรือมาพบ หรือรับการตรวจรักษาจากแพทย์ หรือบุคคลอื่นใดตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด (11) ให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแก้ไข หรือเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ศาล หรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด (12) ให้แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบถึงการเปลี่ยนสถานที่ทำงาน หรือการเปลี่ยนงาน (13) ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการเฝ้าระวัง ทั้งนี้ การจะนำมาตรการใดมาใช้บังคับได้นั้น อยู่บนเงื่อนไขที่ว่า “มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านักโทษเด็ดขาดซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 จะกระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ” เหตุอันควรเชื่อดังกล่าวนี ศาลจะนำมาจากความเห็นของกรมราชทัณฑ์ที่จัดทำขึ้นเป็นรายงาน (Report) จำแนกลักษณะของนักโทษเด็ดขาดเป็นสำคัญ โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน การสืบเสาะและพินิจและการคุมความประพฤติตามกฎหมายว่าด้วยการคุมประพฤติมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการนี้ พนักงานคุมประพฤติจะมีอำนาจหน้าที่ 2 ประการด้วยกัน คือ (1) หากผู้ถูกเฝ้าระวังไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่กำหนดโดยคำสั่งศาล ให้พนักงานคุมประพฤติตรวจสอบถึงเหตุดังกล่าวและแก้ไข และ (2) เมื่อครบกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 22 (มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ) และในในรอบ 6 เดือน ให้พนักงานคุมประพฤติจัดทำรายงานการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเสนอศาล หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติม ลดหรือขยายระยะเวลา หรือยกเลิกคำสั่งมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก็ได้ (มาตรา 26)

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และศึกษาข้อมูลจากมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทย โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษามาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปผลการวิจัย และรวมถึงข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในเชิงพรรณนาความ

5. ผลการวิจัย

ข้อจำกัดและอุปสรรคจากกฎหมายเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า แม้จะมีการตราพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ใช้บังคับ แต่ด้วยที่กฎหมายดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ มีความละเอียดอ่อน และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการดำเนินการของหลายหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้การผสมผสานความร่วมมือในพันธกิจดังกล่าวจึงต้องอาศัยความเข้าใจและรวมถึงงบประมาณเพื่อการดำเนินการเป็นประมาณ โดยในมิติของมาตรการเฝ้าระวังผู้กระทำความผิดภายหลังพ้นโทษ กฎหมายกำหนดมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำไว้โดยมาตรา 22 แต่ทว่ากฎหมายมิได้สร้างกลไก หรือการส่งเสริมให้มีมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งรวมไปถึงการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยด้วยการเปิดโอกาสให้มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่เลย คงมีเพียงการกำหนดความรับผิดชอบในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำให้แก่กรมคุมประพฤติ ในฐานะเป็นเจ้าภาพในการดำเนินพันธกิจการกำกับติดตามผู้พ้นโทษตามคำสั่งของศาลเพียงเท่านั้น จึงทำให้ยังคงประสบปัญหาแก่การบังคับใช้กฎหมายการป้องกันการกระทำผิดซ้ำอยู่หลากหลายด้านในภาคสังคม อาทิ ไม่มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจและงบประมาณในการดูแลกำกับติดตามผู้พ้นโทษเมื่อเข้ามาอยู่ในท้องถิ่นนั้น หรือผู้พ้นโทษไม่ได้รับโอกาสการมีงานทำ เนื่องจากไม่มีมาตรการจัดหางาน หรือการกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานด้วยการอุดหนุนงบประมาณจากภาครัฐให้กับผู้ประกอบการเอกชนเพื่อการจ้างงานผู้พ้นโทษในช่วงแรกเริ่มการทำงาน เป็นต้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ภาคประชาชนได้ให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในสังคมและรวมถึงตัวของผู้พ้นโทษอยู่ด้วย โดยเมื่อทำการเปรียบเทียบกับมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่ใช้บังคับอยู่ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร พบว่า มีการออกแบบมาตรการเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยอย่างครอบคลุมในทุกมิติ โดยในแต่ละมิติได้ปรากฏมาตรการที่เปิดโอกาสในทางส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของประเทศไทย

6. อภิปรายผล

จากข้อมูลการศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสใหม่ เรียกร้องให้เกิดการผสมผสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคสังคม เพื่อเข้ามาปฏิบัติงานด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในลักษณะของการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และรวมถึงการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษ ดังที่ปรากฏเป็นเจตนารมณ์ทางแนวคิดในข้อกำหนดแผนเดคลาข้อที่ 90 โดยมาตรการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับชุมชนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และรวมถึงการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษที่รับรองขึ้นโดยข้อกำหนดแผนเดคลานี้ ปรากฏอยู่ในข้อ 88 (1) อันเป็นกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชั้นบังคับโทษ ดังนั้น จากการชี้แจงของข้อกำหนดแผนเดคลา การอนุวัติการเกี่ยวกับมาตรการกฎหมายเพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และรวมถึงการป้องกันการกระทำผิดซ้ำและการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษในความผิด

ที่เกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงของประเทศไทย จึงไม่อาจปฏิเสธการรับรองมาตรการทางกฎหมายภายใต้มติดังกล่าวนี้ไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อจะมีการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างใด ๆ ขึ้น ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงข้อพิจารณาในสองมุมมองไปเสียได้ ไม่ว่าจะเป็นมุมมองด้านโอกาส และรวมไปถึงมุมมองด้านผลกระทบหรือปฏิกิริยาที่อาจเกิดขึ้นจากการนำมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศและการใช้ความรุนแรงมาปรับใช้ โดยปรากฏข้อมูลด้านโอกาส และข้อมูลด้านผลกระทบจากการศึกษา ได้แก่

(1) ด้านโอกาส หากประเทศไทยโดยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ยอมรับในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายบนวิถีคิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคสังคม ย่อมส่งผลเป็นโอกาสใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่

ด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ หากประเทศไทยยอมรับให้มีการบังคับใช้มาตรการกฎหมายเพื่อการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษภายใต้วิถีคิดการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคสังคม ย่อมจะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย ถูกยกระดับพัฒนาขึ้นไปเทียบเท่ากับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะมาตรฐานของข้อกำหนดแมนเดลลา ข้อที่ 90 ซึ่งการดำเนินการภายใต้วิถีคิดและวิธีการของข้อกำหนดแมนเดลลาที่กล่าวนี้ ปรากฏอยู่อย่างประจักษ์ชัดในมาตรการกฎหมายป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ที่ได้มีการจัดสรรงบประมาณให้แก่ภาคสังคม ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาคเอกชน ชุมชน หรือมูลนิธิที่ประสงค์จะเข้ามามีส่วนร่วมในพันธกิจที่กล่าวนี้เป็นอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการลดภาระของหน่วยงานภาครัฐ กล่าวคือ เมื่อมาตรการกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการป้องกัน การเฝ้าระวังและรวมถึงการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เกิดการยอมรับให้ภาคสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในพันธกิจดังกล่าว ย่อมเป็นผลโดยตรงให้ภาระความรับผิดชอบของฝ่ายรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานแก้ไขฟื้นฟู การเฝ้าระวังป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และรวมถึงการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษเหล่านั้น ได้รับการกระจายภาระนี้ออกมายังภาคสังคมอันทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการมีเวลาในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้แก่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีกประการหนึ่งด้วย นอกจากนี้ยังเกิดผลให้ภาครัฐกับภาคสังคม มีมุมมองต่องานด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษไปในทิศทางเดียวกัน อันทำให้สังคมไม่มีการสร้างกำแพงปิดกั้นโอกาสในการกลับมาใช้ชีวิตในสังคมของผู้พ้นโทษได้อย่างปกติสุข

ด้านคุณภาพชีวิตของผู้พ้นโทษ กล่าวคือ หลักการของการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย จากผลการศึกษานับเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ/ภาคสังคม ที่จะก่อให้เกิดการสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษอย่างเหมาะสมประกอบด้วย (1) จะต้องเป็นการช่วยเหลือที่ตรงต่อปัญหา และความต้องการของผู้พ้นโทษและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก อันเป็นการป้องกันปัญหาอาชญากรรม (2) จะต้องมีการฟื้นฟูบูรณาการทางการใช้ชีวิตในสังคมของผู้พ้นโทษ อาทิ มีการสงเคราะห์ในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา หรือญาติพี่น้องภายในครอบครัว หรือปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนทางสังคมในกรณีอื่น ๆ (3) จะต้องช่วยปรับสภาพชีวิตของผู้พ้นโทษให้สามารถช่วยเหลือตนเอง เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป และ (4) จะต้องมุ่งฟื้นฟูทางด้านจิตใจและอบรมเพิ่มทักษะทางด้านอาชีพแก่ผู้พ้นโทษอย่างเพียงพอ ดังนั้นการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยแก่นแท้แล้ว ก็คือการมุ่งแก้ไขผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดี โดยอาศัยการดูแลเอาใจใส่ ห่วงใย และให้โอกาส เพื่อให้ผู้พ้นโทษรายนั้น สามารถกลับไปดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับจากสังคม

(2) ด้านผลกระทบ จากการศึกษาปรากฏว่าหากมีการปรับใช้มาตรการกฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศและการใช้ความรุนแรง จะสามารถปรากฏเป็นผลกระทบใน 3 ด้านเช่นกัน ได้แก่

ผลกระทบด้านความสงบเรียบร้อยในสังคม กล่าวคือ เมื่อมีการกระจายความรับผิดชอบในการงานด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และรวมถึงการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษให้แก่ภาคชุมชนสังคม ย่อมมีผลเท่ากับเป็นการลดทอนมาตรการบังคับทางกฎหมายกับผู้พ้นโทษในช่วงระยะเวลาของการเฝ้าระวังและป้องกันการกระทำผิดซ้ำไปพร้อมกันด้วย เนื่องจากว่า ภาคชุมชนสังคมอาจไม่มีอำนาจตามกฎหมายในเชิงของการบังคับใช้กฎหมายในการเข้าไปกำกับติดตาม หรือ การดูแลผู้พ้นโทษได้เทียบเท่ากับเจ้าพนักงานฝ่ายรัฐโดยแท้ ซึ่งภายใต้พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 นั้น ได้มอบหมายอำนาจหน้าที่ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำให้กับ “เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ” เป็นสำคัญ และด้วยเหตุนี้ จึงอาจนำไปสู่การเกิดขึ้นเป็นโอกาสให้ผู้พ้นโทษสามารถประกอบ อาชญากรรมขึ้นซ้ำได้

ผลกระทบด้านงบประมาณ กล่าวคือ การดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคชุมชนสังคมจะสามารถเข้ามา มีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อภาคชุมชนได้รับเงินงบประมาณอุดหนุนจากภาครัฐอย่างเพียงพอ เพราะวัตถุประสงค์ ของงานดังกล่าวนี้ มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะที่อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐโดยตรง จึงไม่อาจผลักภาระ ด้านงบประมาณไปให้แก่ภาคสังคมแต่ฝ่ายเดียวได้ ซึ่งข้อกล่าวอ้างนี้ ปรากฏอย่างชัดแจ้งจากมาตรการกฎหมายของ สหราชอาณาจักร โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) มาตรา 48 ปี ซึ่งได้บัญญัติกำหนดให้รัฐมนตรี ด้านกิจการราชทัณฑ์ สามารถจัดสรรงบประมาณที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภาให้แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ การช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ซึ่งสามารถกำหนดให้จัดแบ่งงบประมาณรายได้ ของกรมคุมประพฤติ (Probation Service) ในสัดส่วน ร้อยละ 5-7 เพื่อกระจายไปให้หน่วยงานอิสระทำการช่วยเหลือผู้กระทำผิดในชุมชนต่าง ๆ อาทิ องค์การบริหารจัดการ ด้านผู้กระทำผิดแห่งชาติ (National Offender Management Service : NOMS) หรือสมาคมช่วยเหลือดูแลผู้กระทำผิด แห่งชาติ (National Association for the Care and Resettlement of Offenders : NACRO) เป็นต้น เพราะฉะนั้น หากพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 จะยอมรับให้ภาคชุมชนสังคมเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในพันธกิจของงานสงเคราะห์ผู้พ้นโทษตามแนวทางแบบอย่างของ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 ของสหราชอาณาจักร การบริหารจัดการด้านงบประมาณรายจ่ายของกระทรวงยุติธรรม ของประเทศไทย ย่อมไม่อาจปฏิเสธผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อภาระด้านงบประมาณไปเสียได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ กล่าวคือ ปัจจัยแกนกลางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำอย่างยั่งยืนแท้จริง ก็คือ การที่ชุมชนให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษในการที่จะสามารถกลับมาใช้ชีวิต ในชุมชนโดยไม่ทำให้เกิดความรู้สึกแปลกแยก มิใช่การกำกับดูแลในลักษณะเฝ้าระวังจับผิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งการให้ โอกาสจากชุมชนนี้ ก็คือการอาศัยมาตรการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยเข้ามาเป็นเครื่องมือ ด้วยการผสานความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ และภาคประชาชน (ชุมชน) ให้เข้ามาดำเนินพันธกิจดังกล่าว โดยภาครัฐจะอำนวยความสะดวกในด้านกฎหมาย งบประมาณ และทรัพยากร ส่วนภาคประชาชน (ชุมชน) จะตอบสนองในทางการเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้กลับมาใช้ชีวิต ในสังคมด้วยการมอบโอกาสทางอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับผู้พ้นโทษ

8. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ปรากฏข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนามาตรการกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การป้องกันการกระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน 3 มิติดังกล่าว ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในมิติทางวิชาการ กล่าวคือ ประเทศไทยโดยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 จะต้องยอมรับให้นำเอาแนวคิดทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยรัฐร่วมกับชุมชน (Reintegration theory) มาเป็นฐานหลักคิดในการออกแบบมาตรการทางกฎหมายด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อการป้องกันการกระทำผิดซ้ำให้สอดคล้องกับบริบทสากล

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ปรากฏอยู่ใน 2 วิธีการ ได้แก่ ข้อเสนอแนะในมิติการเฝ้าระวังและป้องกัน และข้อเสนอแนะในมิติการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย ดังนี้กรณีการเฝ้าระวังและป้องกัน กล่าวคือ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มาตรา 22 วรรคหนึ่งขึ้นใหม่ เพื่อนำเอาระบบฐานข้อมูล “The Dru Sjodin National Sex Offender Public Website (NSOPW)” ตามตัวแบบของสหรัฐอเมริกา มาใช้บังคับกับผู้พ้นโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง โดยบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ว่า “มาตรา 22 (วรรคหนึ่ง) ให้กระทรวงยุติธรรมจัดให้มีระบบลงทะเบียนทางอิเล็กทรอนิกส์ของนักโทษเด็ดขาด และของผู้พ้นโทษ ซึ่งศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 เพื่อให้ทราบถึงถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ภายหลังพ้นโทษ โดยให้มีการรายงานข้อมูล ผ่านระบบลงทะเบียนทางอิเล็กทรอนิกส์ในทุกหกเดือน” และรับรองมาตรการการเปิดเผยข้อมูลและการแจ้งเบาะแสผู้พ้นโทษจากประชาชนขึ้นเพิ่มเติม โดยการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 22 วรรคสองในถ้อยความว่า “มาตรา 22 (วรรคสอง) เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษให้ผู้เสียหาย ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย และประชาชน สามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อค้นหาข้อมูล และทราบถึงถิ่นที่อยู่ และรวมถึงการแจ้งเบาะแสโดยไม่เปิดเผยตัวตนของผู้แจ้ง หากกรณีปรากฏพฤติการณ์ความสงสัยว่าจะมีการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษในความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3 ผ่านระบบลงทะเบียนทางอิเล็กทรอนิกส์” กรณีการสงเคราะห์ภายหลังปล่อย กล่าวคือ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ให้มีการเพิ่มเติม หมวด 4/1 มาตรการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษขึ้นเพิ่มเติม ด้วยการจัดตั้ง “ศูนย์ส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งชาติ” ตามตัวแบบของสหรัฐอเมริกา เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและป้องกันการกระทำผิดซ้ำที่ผสมผสานความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคชุมชนสังคมขึ้นในระบบกฎหมายของประเทศไทย โดยบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ทำนองว่า “หมวด 4/1 มาตรการสงเคราะห์ภายหลังพ้นโทษ มาตรา 27/1 ให้กระทรวงยุติธรรม จัดให้มี “ศูนย์ส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งชาติ” เพื่อรับผิดชอบในการสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ภายหลังพ้นโทษ ภายในระยะเวลา 1 ปีแรก นับแต่วันพ้นโทษ” และการรับรองให้กระทรวงยุติธรรม สามารถกระจายงบประมาณเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในพันธกิจด้านการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยบัญญัติรับรองขึ้นเป็นมาตรา 27/2 ความในทำนองว่า “มาตรา 27/2 ให้กระทรวงยุติธรรมจัดสรรงบประมาณให้ศูนย์ส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมแห่งชาติอย่างเหมาะสมเพียงพอ เพื่อกระจายงบประมาณที่ได้รับของปีงบประมาณให้ภาคเอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเอกชนที่ประสงค์เข้าร่วมในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ตามมาตรา 27/1 นำไปดำเนินกิจกรรมสงเคราะห์ผู้พ้นโทษได้”

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป กล่าวคือ เพื่อให้เกิดความละเอียดรอบคอบในการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินอย่างมีประสิทธิภาพในกิจกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ควรกำหนดขึ้นเป็นประเด็นการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยภาคเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเอกชนว่าควรมีขอบข่ายอย่างไร ในชื่อหัวข้อการศึกษา “มาตรการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน”

REFERENCE

- [1] Chaipong, A. (2022). *Criminal Justice Process*. Suratthani Rajabhat University.
- [2] Boonsit, A. (2019). *Public and Community Participation in the Justice Process*, Unit 13: Justice Administration (10th edition). Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- [3] Black's Law Dictionary, (2004). *Eagan* (8th ed). Thomson West.
- [4] Department of Corrections. (2020). *United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Mandela Rules)*. <http://www.correct.go.th>.
- [5] Department of Corrections. (2023). *Statistical report of inmates nationwide as of January 1, 2023*. <http://www.correct.go.th>.
- [6] Department of Probation. (n.d.). *Standard United Nations minimum standard non-custodial measures unofficial translation*. file:///C:/Users/UNS_CT/Downloads/31996.pdf.
- [7] Global Organized Crime Index, (2021). *Profile Thailand Organized Crime Index*. <https://ocindex.net/country/thailand>.
- [8] Maltz, M. (2001). *Recidivism*. Orlando. Academic.
- [9] Phanphat, N. (2017). *Punitive Law: Issues Regarding Post-Release Assistance* [Unpublished master thesis]. Dhurakij Pundit University.
- [10] Sriruang, P. (2016). *Designing Collaboration for Crime Prevention in the Area of Mueang Pathum Thani Provincial Police Station* [Unpublished master thesis]. Thammasat University.
- [11] Nakpong, P., Kanyachit, S., Khemtida, P. & Wongpudi, P. (2020). Sex Offender Registration System: A New Dimension of Crime Prevention. *Journal of Criminology and Forensic Science, Police Cadet Academy*, 6(1), 183-197.
- [12] Barry, P. (1963). *The Organization of After – Care*. H.M.S.O.
- [13] Sinthunava, P. (n.d.). *Roles and duties of probation officers in investigation and assessment. Document to support the evaluation for appointment to the position of specialist in investigation and assessment*. Ministry of Justice.
- [14] Pincharoen, P. (2021). *Guidelines for the Development of the Operations of the “Care Center” of the Department of Corrections* [Unpublished master thesis]. Chulalongkorn University.
- [15] Lertpanichpan, S. (2018). *Legal measures for the protection of rights and support for ex-offenders* [Unpublished Dissertation thesis]. National Institute of Development Administration.
- [16] Thephahardin Na Ayutthaya, S. (2018). Inflated Criminal Law. Kasetsart University. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 44(2), 9-33.

- [17] Sirivatana Sitthasit, S. (2015). *Appropriate Approaches to Punishment and Rehabilitation of Repeat Offenders in the Thai Justice Process* [Unpublished Dissertation thesis]. National Institute of Development Administration.